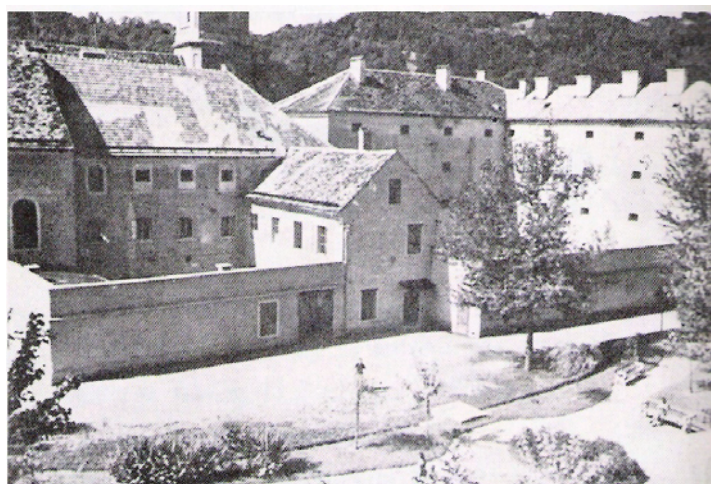

RAZISKOVALNA NALOGA

CELJSKE LEGENDE - ALI JIH POZNAMO?

AVTORJI: LUKA HRASTNIK, ANŽE KOREN IN ANDRAŽ NENDL

RAZRED: 8. B

ŠOLA: III. OŠ CELJE, Vodnikova 4, Celje

MENTOR: UROŠ ZORENČ

KAZALO

<u>KAZALO</u>	2
<u>1.0 POVZETEK:</u>	3
<u>2.1 METODE RAZISKOVANJA</u>	4
<u>2.2.2 KUGA</u>	5
<u>2.2.3 STARI PISKER</u>	5
<u>3.0 HERMAN II. CELJSKI IN CELJSKI GROFJE</u>	7
<u>3.1 ZGODOVINA CELJSKE RODBINE</u>	7
<u>3.2 VERONIKA DESENIŠKA</u>	10
<u>3.3 HERMAN II CELJSKI</u>	12
<u>4.0 KAJ JE KUGA?</u>	16
<u>4.1 PRENAŠANJE KUGE</u>	16
<u>4.2 PRENOS</u>	16
<u>4.3 VRSTE KUGE IN ZDRAVLJENJE</u>	17
<u>4.4 PREPREČEVANJE BOLEZNI</u>	17
<u>4.5 KUGA V CELJU</u>	18
<u>4.5.1 PRVA KUGA</u>	18
<u>4.5.2 DRUGA KUGA</u>	18
<u>4.5.3 CERKEV SV. JOŽEFA</u>	19
<u>5.0 OSNOVNI PODATKI O STAREM PISKRU</u>	22
<u>5.1 STARI PISKER SKOZI ČAS</u>	22
<u>5.2 OKUPACIJA SLOVENSКИH DEŽEL</u>	22
<u>5.3 STARI PISKER MED OKUPACIJO</u>	23
<u>5.4 PRIHOD GESTAPA V SPODNJE ŠTAJERSKO</u>	24
<u>5.4.1 MUČENJE TALCEV</u>	24
<u>5.5 POBOJI TALCEV</u>	25
<u>5.6 POSLOVILNA PISMA</u>	27
<u>5.7 OSVOBODITEV STAREGA PISKRA</u>	29
<u>6.0 ZAKLJUČEK</u>	32
<u>6.1 ANALIZA ANKET</u>	32
<u>6.2 OCENA RAZISKOVALCEV</u>	33
<u>7.0 VIRI IN LITERATURA</u>	34
<u>7.1 SEZNAM SLIK</u>	35

1.0 POVZETEK:

Naša raziskovalna naloga se dotika poznavanja zgodovine mesta Celja, predvsem zgodovine oseb, dogodkov in krajev, ki so "legendarni" v zavesti Celjanov. Del naše naloge je bil potrditev ali zavrnitev hipotez, ki govorijo o teh "legendah". Ciljna populacija raziskave so bili učenci 7., 8. in 9. razredov III. OŠ Celje. Ko smo predelali gradivo o izbranih temah, smo na podlagi hipotez z anketo preverjali pri učencih osnovno poznavanje "legend". Podatke smo analizirali in prišli do zanimivih ugotovitev in zaključkov.

Samo delo pri raziskavi je potekalo v treh fazah. Prva faza je obsegala zbiranje literature v različnih ustanovah (knjižnica, arhiv, internet). Naslednji korak je bila obdelava podatkov in seznanitev avtorjev z "legendami". Tretji del naloge je bila izvedba ankete med učenci, njena analiza in primerjanje s postavljenimi hipotezami.

2.0 UVOD:

Temelj našega raziskovalnega problema je bil spoznati "legende" Celja, kako jih sošolci Celjani poznajo. Torej so nas zanimale osebe, dogodki in kraji v Celju, ki so zaznamovali našo preteklost. Pri raziskavi smo se omejili na tri raziskave. Prva raziskava je potekala o Hermanu II. Celjskem in njegovi rodbini, druga se je osredotočila na kugo v mestu Celje in tretja na čas med 2. svetovno vojno v celjskem zaporu Stari pisker. V prvi vrsti smo hoteli spoznati in zbrati čim več znanja o tej temi, poglobiti znanje in ga razširiti. V drugem koraku pa smo želeli preveriti, kako naši sošolci poznajo zgodovino Celja, posebej naše "legende".

2.1 METODE RAZISKOVANJA

Ob dogovoru za izdelavo raziskovalne naloge, smo se dogovorili za metode dela. Najprej je bilo potrebno poiskati literaturo in vire. Na podlagi zbranih podatkov smo razširili in poglobili znanje o izbrani temi. Po konzultacijah z mentorjem smo se odločili, da pri sošolcih s pomočjo ankete preverimo, ali so izbrana oseba, dogodek in kraj prepoznani kot »legende« Celja. Vzorec našega raziskovanja so bili učenci 7., 8. in 9. razreda III. OŠ Celje. Pri svojem delu smo uporabljali literaturo iz šolske, Osrednje študijske knjižnice in arhiva župnije Sv. Jožefa. Ob vseh klasičnih pisnih virih smo uporabili tudi internet in učni načrt za OŠ. Za preverjanje hipotez smo izvedli anketo.

2.2 HIPOTEZE:

2.2.1 HERMAN II. CELJSKI:

Na podlagi raziskanega gradiva in po pregledu učnega načrta za OŠ (zgodovina) smo za »legendo« o osebi Hermanu II. Celjskemu prišli do postavitve naslednjih hipotez in predvidevanj:

1. Naša prva hipoteza je bila, da bo vsaj polovica vprašanih vedela za Hermana II. Celjskega.
2. Naša druga hipoteza je bila, da bodo vprašani vedeli, v katerem času je živel ta oseba.
3. Kot tretjo hipotezo smo postavili, da bodo učenci vedeli, kaj sedaj Celjane veže oziroma spominja na Hermana II. Celjskega.
4. Četrta, zadnja hipoteza na to temo pa je bila, da bodo učenci vedeli, od kod poznajo Hermana II. Celjskega.

2.2.2 KUGA

Ravno tako smo na podlagi zbranega gradiva in učnega načrta za »legendo« oziroma dogodek izbrali kugo in učencem postavili štiri vprašanja (anketa), s katerimi smo hoteli preveriti spodaj postavljene hipoteze. Osnovno izhodišče je bilo, da bo polovica učencev znala odgovoriti na eno od vprašanj. Te hipoteze in predvidevanja so bila naslednja:

1. Naša prva hipoteza pri drugi temi je bila, da bo vsaj polovica učencev vedela, kaj je kuga.
2. Naša druga hipoteza je bila, da vprašani ne bodo vedeli, kdaj je razsajala kuga v Celju.
3. Naša tretja hipoteza je bila, da anketiranci ne bodo poznali nobenega obeležja, ki je postavljeno v spomin na kugo.
4. Četrta, zadnja hipoteza na to temo, pa je bila, da bodo učenci vedeli, od kod poznajo kugo.

2.2.3 STARI PISKER

Pri vprašanju o celjskem zaporu Stari pisker smo se osredotočili na obdobje med drugo svetovno vojno in dogodke v njem. Tudi tu smo najprej na podlagi zbranih podatkov podrobneje spoznali delovanje, čas in okoliščine tedanjega časa. S pomočjo ankete smo pri sošolcih ugotavljali poznavanje in prepoznavanje pojma Stari pisker. Že na začetku smo na podlagi lastnih spoznanj prišli do zaključka, da bo poznavanje in vedenje o tej celjski

LEGENDE CELJA – ALI JIH POZNAMO?

znamenitosti zelo pomanjkljivo in površno. Anketa je te naše hipoteze v celoti potrdila. Te hipoteze pa so bile sledeče in so bile mišljene zopet na vsaj polovičnem prepoznavanju anketiranih.

1. Naša prva hipoteza je bila, da vsaj polovica anketirancev ve, kaj je Stari pisker in kje se nahaja.
2. Druga hipoteza je bila, da učenci ne bodo vedeli, kdaj so v Starem piskru vladali najmračnejši časi.
3. Zadnja hipoteza je bila, da je vsaj 50 % otrok podatke dobilo v šoli, knjigah ali muzeju.

3.0 HERMAN II. CELJSKI IN CELJSKI GROFJE

Slika 1: Stari grad

Cëljski grôfje (nemško *Grafen von Cilli*) predstavljajo najbolj znano in najpomembnejšo plemiško rodbino, ki je imela svojo matično posest na območju današnje Slovenije; rodbina je bila askvinskega (ažvinskega) porekla.

3.1 ZGODOVINA CELJSKE RODBINE

Sprva so se Celjski grofje od leta 1130 imenovali **gospodje Posavski** (*von Soune*) po Posavinju, od leta 1173 pa po gradu Žovnek (*von Sannegg*) - **Žovneški gospodje**. Žovneški gospodje veljajo za delne dediče grofice Heme, žene mejnega grofa Viljema I. in matere njegovega naslednika Viljema II. ter verjetno drugega sina Leopolda.

Kot prvi Žovneški se pojavi Gebhard I. s pridevnikom »Savinjski« (de Soune, nobilis de Sauna) (umrl 1173). Njegov pridevnik je tudi glavni dokaz za njegovo poreklo. Gebhard I. je nastopil kot priča v dveh listinah, prva je bila izdana okoli leta 1130, druga pa leta 1144. Dve leti kasneje 1146 se je pojavil Leopold I. (latinsko *Liupoldus de Saunia*). Tudi on je bil priča,

mogoče brat ali sin Gebharda I. Med leti 1173 in 1253 se je velikokrat pojavil med pričami Gebhard II. Žovneški (Gebhardus (nobilis de Sunek, Suneck, Sonegge, Seunek, Sevnec)) in ta naslov je rod tudi obdržal. Enkrat je rod nastopil tudi z imenom Lemberški (de Lengenburch) - v listini, s katero so okoli leta 1235 dosmrtno zastavili odvetništvo nad gornjegrajskim samostanom njegovemu opatu. Njegovega sina pa listina imenuje z običajnim pridevnikom Žovneški. Iz te listine sledi, da je Gebhard že imel v svoji oblasti krški fevd Lemberg (med Poljčanami in Šmarjem). Gebhard II. je umrl v visoki starosti. Imel je dva sinova Konrada I. (umrl 1255) in Leopolda II.

Leta 1308 se je začel njihov vzpon, ko so se povezali s Habsburžani; takrat so jim izročili svojo svobodno zemljo ter jo takoj dobili nazaj v fevd.

Po izumrtju rodbine grofov Vovbrških leta 1333 so pridobili njihovo posest in s tem Celje, ki je tako postalo nov rodbinski sedež, kar je vodilo v preimenovanje in premik na plemiški lestvici 16. aprila 1341, ko je Ludvik Bavarski Ulrika I. povzdignil v celjskega grofa (isto je storil 30. septembra 1372 še cesar Karel IV. Luksemburški, ko jim je podelil naziv državnih grofov).

Zadnji Žovneški gospod in prvi Celjski grof je bil Friderik I. (umrl 1360).

Velik porast posesti pa so Celjski grofje dobili, ko je vodstvo rodbine prevzel Herman II. (okoli 1365–1435). Le-ta je leta 1396 rešil Sigismunda Luksemburškega pred smrtjo na bojnem polju, v boju s Turki pri Nikopolju; pozneje pa se je Sigismund poročil še s Hermanovo hčerko Barbaro Celjsko (umrla 1451) okoli božiča leta 1405 ter sta se tako rodbini povezali še krvno.

Zaradi zaslug pri Nikopolju mu je Sigismund že leta 1397 podelil mesto Varaždin in gospostvi Vinico (Podravina) in Vrbovec (Zagorje); čez dve leti – 1399 – pa še dedno grofijo Zagorje in jim v titulaturi dodal še naziv **zagorski grofje**. Leta 1405 so celjski grofje pridobili še Medžimurje s Čakovcem ter naslednje leto – 1407 – upravo nad zagrebško škofijo in zagrebškim Gradcem. Leta 1406 je Sigismund imenoval Hermana II. za slavonskega in hrvaško-dalmatinskega bana (tako je Herman II. postal kraljev zastopnik z močjo regenta v celotnem hrvaškem kraljestvu). Ko je leta 1408 Sigismund ustanovil nov viteški red Zmajev red, sta bila Herman II. in njegov sin Friderik II. (umrl 1454) poleg srbskega despota Štefana Lazarevića na vrhu podpisnikov tega novega reda. 2. aprila 1415 jim je podelil nov grad

Pliberk s pripadajočim posestvom, a celjski grofje so ta grad pustili Habsburžanom (ti so ga imeli v lasti od leta 1361, ko je izumrla Aufensteinska rodbina) zaradi možnosti vojne.

11. aprila 1415 je Sigismund podelil Celjskim tudi pravico do krvnega sodstva v Celjski grofiji (v bistvu je potrdil samo pravico, ki so jo imeli že okoli 30 let).

28. aprila 1418 pa so Celjski grofje dobili celotno dediščino izumrle rodbine ortenburških grofov (z njimi so podpisali leta 1377 obojestransko pogodbo o dedovanju v primeru izumrtja rodbine (po moški strani); tako so dobili grofiji Ortenburg in Strmec na Koroškem, kranjsko posestvo in vse njihove nazive in pravice.

Leta 1431 je Sigismund podelil Celjskim grofom pravico do kopanja in obdelovanja rude v vseh njihovih gospostvih. Herman II. je 13. oktobra 1435 umrl.

30. novembra 1436 pa je potekal še en prelomni dogodek za celjsko rodbino. Tega dne so bili povzdignjeni v **državne kneze**. Grofiji Celje in Ortenburg-Strmec sta bili razglašeni za praporna fevda. Prav tako so dobili pravico do lastnega okrajnega sodišča v Celju, novčni in rudniški regal in pravico do naziva **visokorodni** (nemško *hochgeboren*)

Marca 1437 so sklenili dedno pogodbo z Goriškimi grofi, 29. junija istega leta pa še desetletno vojaško zvezo s hrvaškimi Frankopani.

Slika 2: Ščit Ulrika II

Zatem je istega leta 1437 sledila krajša vojna med Celjani in krškim škofom Janezom Schallermannom, v kateri so bili požgani številni gradovi, posestva, polja in povzročena velika škoda do marca 1438. Premirje so podpisali 23. avgusta 1440. Po tej vojni so Habsburžani priznali Celjanom njihov položaj v deželi, a so Celjski morali priznati oblast kneza notranjeavstrijskih dežel. Ta poravnava med Celjani in Habsburžani je vsebovala tudi obojestransko dedno pogodbo.

Z umorom Ulrika II. Celjskega, leta 1456 v Beogradu, je celjska rodbina izgubila zadnjega moškega člana in celjsko posest so po krajši vojni prevzeli Habsburžani.

3.2 VERONIKA DESENIŠKA

O nekdanjem ljubezenskem gnezdecu Friderika II. Celjskega in njegove izvoljenke, mlade Veronike Deseniške, pričajo danes le še gole razvaline sredi kočevskih gozdov ...

Zgodba se začne davnega leta 1420, ko je Friderik nasledil Kočevsko. V letih 1422–1425 je dal sezidati na strmem vrhu nad Kočevjem, na mogočni skali, po njem imenovani grad. Grad je bil dostopen samo pri glavnih grajskih vratih, ostale tri strani so varovale visoke prepadne stene. Vhod za grajsko obzidje je preko umetno skopanega jarka omogočal dvizni most. Na vrhu je grad obdajalo še močno obrambno obzidje.

Friderik je grad tudi znotraj lepo opremil. Sobane so bile polne dragocenih preprog, kristalne posode, umetelnega orožja in orodja iz srebra in zlata ter lepe opreme vseh vrst. Posestvo gradu so morali obdelovati podložniki iz naselij, ki so spadala pod urad v Kočevski Reki. Vozno pot na Fridrihštajn so morali stalno vzdrževati podložniki iz Dolge vasi.

Slika 3: Friderik II

Romanca med Veroniko in Friderikom se je začela leta 1422 (po nekaterih virih že prej), ko je Frideriku umrla prva žena iz rodu Frankopanov. Že Valvasor je pisal, da “se je močno raznesla govorica, da jo je njen mož, grof Friderik, v postelji zadušil, da bi si za plemenito mladenko, Veroniko Deseniško, ki ga je z lepim pogledom vžgala, v svoji zakonski postelji napravil prostor za zakonsko zvezo in tudi v rokah držal njo, ki jo je že v srcu nosil. In ker se je tri leta po smrti prve žene poročil z njo, je splošni sum postal še močnejši”.

Friderikov oče, grof Herman II. Celjski, je poroki nasprotoval že iz političnih razlogov, ker ni hotel pretrgati prijateljstva s hrvaškimi knezi Frankopani. Grof Herman je nad Fridrihštajn poslal močno četo vojakov, ki naj bi ljubimca na silo ločila. Friderik je poskušal ubežati očetovi jezi, a zaman. S pretvezo so ga ujeli in odpeljali v Celje. Ko je bil Friderik na varnem, je grof Herman zopet poslal četo vojakov, ki naj bi pripeljala Veroniko v Celje na sodbo. Čeprav so pretaknili ves grad in okolico, je niso našli, ker je bila že skrita v hiši grofovske uprave na Kunču, nato pa je izginila brez sledu v mračnih kočevskih gozdovih. Dodobra so prečesali vso kočevsko deželo, a Veronike niso našli. Po dolgotrajnem iskanju so jo s pomočjo ovaduhov izsledili nekje v bližini Ptuja in jo zaprli. Ko je bila pripravljena tožba, je grof Herman Veroniko predal sodišču, ki naj bi jo obtožilo čarovništva in poskusa umora samega grofa Hermana. Zaradi pomanjkanja dokazov in zato, ker se je “odvetnik, ki so ji ga

morali dovoliti, zanjo viteško boril in zmagal”, je sodišče Veroniko oprostilo vsake krivde. Kjub razsodbi pa grof Herman Veronike ni izpustil. Zaprl jo je v ječo na gradu Ojstrica, kjer naj bi umrla od lakote. Ker pa je bila taka smrt počasna, grofova maščevalnost pa neučakana, je ukazal dvema vitezoma, da jo nasilno pokončata. Utopila sta jo v koritu za napajanje živine, 17. oktobra 1425 (1428 ?). Njeno truplo so prepeljali v Braslovče in ga tam pokopali. Šele kasneje je smel njeno truplo grof Friderik prepeljati v samostan Jurklošter.

Friderik je moral očetu odstopiti vse gradove, tudi Fridrihtajm, ki ga je sam sezidal. Grof Herman je razdejal grad Desenice, pobil Veronikinega očeta, znesel pa se je tudi nad komaj zgrajenim Fridrihtajnom. Vojaki so pod grajska poslopja in obzidja postavili sode s smodnikom in jih zažgali. Močni grajski zidovi so se posipali po strmeh pobočjih in debelo kamenje je frčalo po zraku ...

Po Veronikini smrti se je oče spravil s sinom in ga izpustil.

3.3 HERMAN II CELJSKI

Celjski so v začetku 15. stoletja odločno posegli v gospodarske tokove, ki jih na ozemljih pod svojo kontrolo očitno niso hoteli prepustiti igri naključij: na njihovih posestih v Cesarstvu vse do 1451. leta ni bilo nobenega mesta, trge pa so nadzorovali z železno roko. Zaradi težnje po kar najbolj popolnem obvladovanju denarnih tokov grof Herman II. ni bil prav nič toleranten do Židov: tudi v slabem je bil prapodoba modernega Srednjeevropejca. A čeprav je vneto skrbel za najrazličnejše verske ustanove (osnoval je samostan Pleterje na Dolenjskem) in četudi je bil v času konstanškega koncila kot najvplivnejši Sigismundov svetovalec odločen nasprotnik Jana Husa ter vnet zagovornik Cerkve Zahoda, ga verjetno ni mogoče označiti za verskega fanatika, saj je za vnuka Ulrika izbral pravoslavno nevesto, hčerko srbskega despota Jurija Brankoviča (poroka je bila 1433. leta, Katarina Branković pa je smela celo po prihodu v Celje obdržati pri sebi ortodoksne duhovne).

Slika 4: Upodobitev Herman Celjskega II

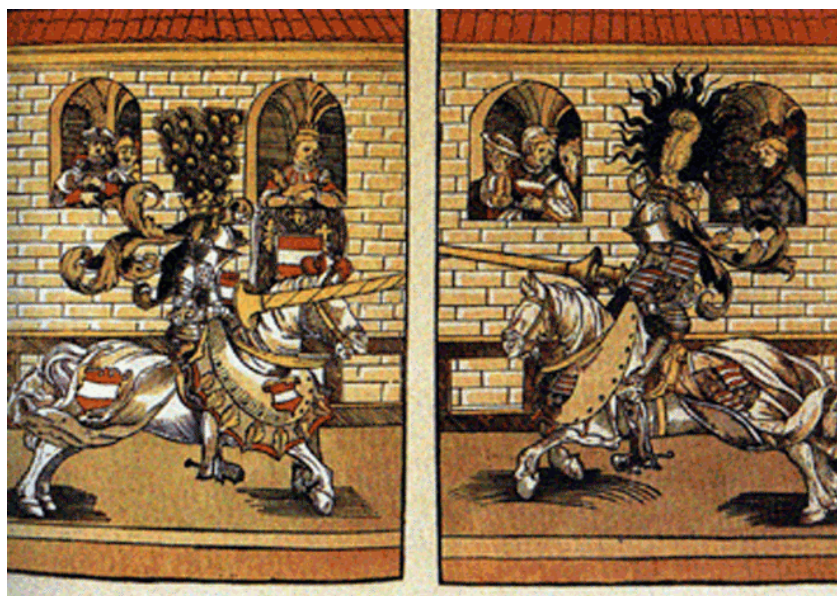
Izjemnost Hermana II. so opazili že njegovi sodobniki: v njegovo čast in slavo je bila spisana Celjska kronika, ki je bila začeta že kmalu po smrti mogočnega grofa, končana pa po nenadnem koncu celjske dinastije. Navsezadnje: v tistem času ni bilo ravno običajno cesarju ponujati podporo 25000 vojščakov (Herman jo je zagotovo nekoliko bahavo obljubil Sigismundu 1417. leta)! Toda tudi 2000 konjenikov, ki jih izpričujejo nekateri drugi viri, je bila tedaj izjemna moč.

Celjska oborožena sila, ki je v 14. stoletju igrala veliko vlogo pri povečevanju finančne moči rodbine (iz naslova najemništva so se v njihove skrinje stekale impresivne količine denarja), je postala pomemben element politike, kar se je pokazalo zlasti v habsburški-celjski vojni po smrti cesarja Sigismunda in kralja Albrehta II. Grof Herman, ki ga lahko imamo za brezobzirnega gospodarja, kakršne v njegovem času lahko najdemo predvsem na tleh renesančne Italije, ne dovoli, da bi občasno hudo škripanje v cesarskem zakonu sproščenih ter k uživanju življenskih radosti nagnjenih Sigismunda in Barbare pomračilo bleščeče perspektive celjsko-luksemburške zveze.

Rojen je bil celjskemu grofu Hermanu I. in materi Katarini, hčerki Stjepana II. Kotromanića, bosanskega bana. Po očetovi smrti v letu 1385 in smrti bratranca Viljema (1392) je sam vodil celjsko dinastično hišo in se izkazal za izrednega politika, ki je spretno izrabljaj nesoglasja v hiši Habsburžanov in vladarske spore med Luksemburžani in Habsburžani. S pridobitvijo obsežnih posestev na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Ogrskem, v hrvaškem Zagorju in Slavoniji ter s sklepanjem pomembnih sorodstev in zavezništev je ustvaril mogočno materialno podlago za izreden vzpon celjske dinastije.

Politično ali sorodstveno se je povezal z najvplivnejšimi osebnostmi tega dela Evrope (ogrskim in nemškim kraljem ter cesarjem Sigismundom Luksemburškim, poljskim kraljem Vladislavom Jagielom, bosenskim kraljem Tvrtkom II. itd.) in gojil jasno vizijo – postati državni knez, biti torej podložen samo kralju. Več kot dobro izhodišče torej za kasnejše poseganje po kroni. Tega sam ni dočakal, sta pa njegova potomca, sin Friderik II. in vnuk Ulrik II., postala državna kneza samo leto dni po Hermanovi smrti; hkrati je bila ustanovljena tudi Celjska kneževina.

Habsburžani torej niso bili več njihovi gospodarji – postali so jim enakovredni in so z njimi sklenili dedno pogodbo, po kateri eden prevzame posesti drugega, tistega, ki ne premore moškega potomca. Kot spreten pogajalec je Herman II. opravljal vlogo najpomembnejšega diplomata, ki ga je Sigismund Luksemburški pošiljal po takratni Evropi in je bil član prestižnega viteškega Zmajevega reda.

Slika 5: Grof Herman Celjski (na desni) v boju na turnirju v Konstanzi 1415. leta. Na ščitu se vidi grb celjskih grofov.

Enako diplomatski in neizprosen kot na zunanjem področju je bil Herman II. v svoji lastni družini. S trdo roko je »discipliniral« sina Friderika in uspel vnuka Ulrika II. odtegniti "kvarnemu" očetovemu vplivu. Ulrik je uspešno nadaljeval dedovo poslanstvo – toda tvegane igre ni preživel. Z njegovo smrtjo je sledil hiter zaton Celjskih in na njihovo mesto so stopili po dedni pogodbi Habsburžani.

Bliskovit vzpon, spletke, politična in vojaška drznost, tragično zatrte ljubezni in tragičen propad dinastije so že zgodaj dobili razsežnosti mita – tako v ljudskem izročilu kot v literaturi. Herman II. je upodobljen kot utelešenje volje do moči, ki jo simbolizira Novačanov stavek: "Ne božja, moja volja naj se zgodi !".

4.0 KAJ JE KUGA?

Kuga je huda akutna ali kronična bolezen, ki jo povzroča *Yersinia pestis*. Epidemiološki rezervoar so razni divji glodavci. Pomembni prenašalci so podgane in bolhe. Pri človeku poteka okužba kot bubonska kuga, pljučnica, sepsa, meningitis ali faringitis.

Povzročitelj kuge je *Yersinia pestis* iz družine enterobakterij. Je majhen negibljiv, po Gramu negativen kokobacil, ki se obarva značilno bipolarno. Najbolje raste pri temperaturi 35°C aerobno. Virulenca *Y. pestis* je odvisna od številnih dejavnikov: tvorbe pesticina, fibrinoliza, koagulaza, polisaharidnega endotoksina, eksotoksina in endogenih purinov.

4.1 PRENAŠANJE KUGE

Epidemiološki rezervoar za *Y. pestis* so razni divji glodavci, med katerimi se v endemičnih krajih vzdržuje okužba v nepretrgani verigi. Nekatere vrste glodavcev prenašajo okužbo brez večje škode za svoje zdravje in tako lahko vzdržujejo endemijo. Med divjimi glodalci raznašajo kugo razni kožni zajedavci, zvečine iz vrst bolh. Od divjih glodalcev se človek okuži le izjemoma. Vmesni člen v prenosu kuge od divjega glodavca na človeka so podgane in okužene podganje bolhe.

Okužijo se različne živali: volkovi, kojoti – silvantična kuga in psi, mačke – urbana kuga.

Kuga se pojavlja v centralni in vzhodni Afriki, Indiji, Vietnamu, Kitajski, Burmi, Braziliji, Peruju. Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije je v letu 1988 zbolelo za kugo 1363 oseb, 134 jih je umrlo. Največ obolenj je od meseca maja do oktobra. Moški in ženske obolevajo enako. 60 % bolnikov je starih manj kot 20 let.

4.2 PRENOS

Človek se okuži na več načinov:

- z ugrizom okuženega glodavca, bolhe mačke, psa,
- pri odiranju in razkosavanju okuženih živali,
- z uživanjem premalo kuhanega mesa okužene živali,
- z vdihavanjem – od bolnika s pljučnico,
- redko sta vstopni mesti sluznici očne veznice in žrela.

4.3 VRSTE KUGE IN ZDRAVLJENJE

Kug je več vrst : bubonska kuga, septikemična kuga, pljučna kuga in akutni faringitis.

Pri zdravljenju kuge so učinkoviti različni antibiotiki. Zdravljenje mora trajati 10 dni. Potrebno je tudi zdravljenje hipotenzije, dehidracije, incizija in drenaža zagnojenih bubonov. Napoved poteka bolezni je danes dobra, pred zdravljenjem z antibiotiki je znašala smrtnost 40 do 70 %. Danes umre za kugo 5 % bolnikov.

4.4 PREPREČEVANJE BOLEZNI

Kugo lahko preprečimo:

- z iztrebljanjem podgan,
- z uporabo insekticidov,
- z osamitvijo bolnikov.

Kuga je karantenska bolezen.

Slika 6: Podgana(eden od prenašalcev).

Slika 7: Kojot(eden od prenašalcev).

4.5 KUGA V CELJU

4.5.1 PRVA KUGA

Prva kuga je bila v Celju leta 1647. To naj bi se zgodilo zaradi tega, ker so se borili s protestanti v tridesetletnih vojnah. To je Celje še bolj prizadelo, saj so se skoraj vsako leto ukvarjali z raznimi težavami (napad kobilic, turška nevarnost, poplave). Med kugo so trgovci obubožali, nekoč razvejana obrtniška dejavnost pa je zastala.

Takole je bilo napisano v Celjski kroniki:

Anno 1647 bis pestis grassabat in civitate Cilliensi, in universum mortui sunt in tota parochia 400, quibus Deus sit propitius.

(Leta 1647 je kuga tukaj morila in je 400 oseb v tej fari umorila.)

4.5.2 DRUGA KUGA

Leta 1672 so Savinja in njeni pritoki popolnoma poplavalili Celje, o čemer priča zbledel napis na vodnem stolpu:

Im 1672. Jar d en 25. Septemb. War das Wasser so groß das es pis anhero langt wo der Finger weist.

Sedem let kasneje proti koncu leta 1679 pa je znova izbruhnila kuga. Za to kugo so bili krivi trije študentje, ki so prišli iz Gradca. Ti študentje so prenočevali na Bregu pri Kovaču. Najprej je bil okužen samo Breg, kasneje pa se je kuga prenesla v mesto. Takrat so vse druge pokrajine prekinile trgovanje s Štajersko. Kuga je od septembra do februarja (1680) umorila 70 ljudi. Ko se je to zgodilo, so se Celjani iz obupa priporočili sv. Jožefu, to so storili zato, da bi Celje rešili kuge. 11. novembra so se bosí povzpeli na Jožefov hrib, kjer so postavili križ in se zaobljubili da bodo postavili cerkev v zahvalo sv. Jožefu. Leta 1680 na pomlad je kuga končno zapustila Celje. Takrat so prebivalci Celja prijeli za delo, da ne bi prelomili obljube. Pri gradnji je pomagalo osem sosednjih župnij.

Slika 8: Slika Celja nekoč.

Slika 9: Celje danes.

4.5.3 CERKEV SV. JOŽEFA

Cerkev sv. Jožefa je tipična baročna zgradba z dvema zvonikoma. Stoji na griču oz. na Jožefovem hribu. Podoba znotraj zgradbe je nastajala naslednja desetletja in stoletja. Zunanja podoba pa se je ohranila še do danes. Ta cerkev dolgo časa ni bila župnija – šele na god sv. Jožefa 19. 3. 1960 je postala župnija. Prvi župnik v njej je bil Lovro Sedej. Naslednji župniki so bili: Franc Rode, Andrej Lukan, Anton Rupnik, Stanko Domanjko, Alojz Letonja, Andrej Urbancl, Alojz Gajšek, Stanko Domanjko in Jože Planinšek. 24. 9. 2000 so obnovili cerkev, ki jo je posvetil škof dr. Franc Kranberger. Kasneje so v to cerkev prišli lazaristi iz Francije, kjer so še danes. Cerkev je že kmalu postala romarsko središče, kar je še danes. Danes na hribu ni samo cerkev, ki je obnovljena, ampak tam stoji tudi dom, ki bo kasneje prerasel v dom za ostarele.

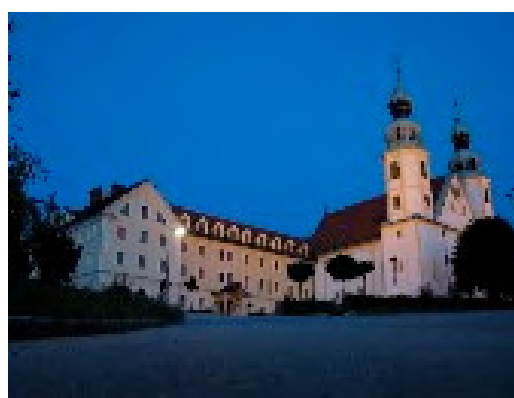
LEGENDE CELJA – ALI JIH POZNAMO?

Slika 10: Slomškova kapela v domu Sv. Jožefa.

Slika 11: Cerkev Sv. Jožefa.

Slika 13: Dom in cerkev Sv. Jožefa.

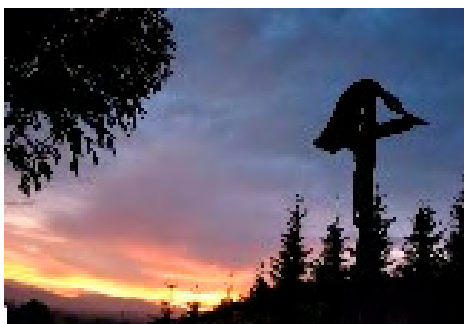
Slika 14: Slomškova kapela v domu.

Slika 15: Dom in cerkev.

Slika 16:Dvorana v domu Sv. Jožefa

Slika 17:Križ pred domom

5.0 OSNOVNI PODATKI O STAREM PISKRU

Stari pisker je bil poleg nekdanje okoliške šole, zdaj I. osnovne šole v Vrunčevi ulici, kraj, ki nas spominja najusodnejših dogodkov v okupacijski dobi. Tu so nečloveško mučili borce in aktiviste narodnoosvobodilnega gibanja, na dvorišču pa streljali talce.

5.1 STARI PISKER SKOZI ČAS

Grofje Vovbržani so tu v davnih časih pozidali minoritski samostan, veliko stavbo kvadrataste oblike z velikim osrednjim dvoriščem. Stavba je prišla leta 1817 v last občine, ki jo je pozneje preuredila za okrožno sodišče. Med cerkvijo in poslopjem so pozidali zapore. Takrat je stavba najbrž dobila ime Stari pisker.

V prostorih Starega piskra so bili trije režimi. V stari Jugoslaviji so bili zapori za kriminalce in komuniste. Med okupacijo pa v prvi dobi za izgnance; ko so izselitve končali in se je začel odpor proti okupatorju, je bil Stari pisker zapor in mučilnica za pripadnike OF slovenskega naroda.

Danes je v Starem piskru mladinski zapor, zapor, v katerem zaporniki prestajajo zaporno kazen do dveh let in pripor.

5.2 OKUPACIJA SLOVENSkih DEŽEL

Na cvetno nedeljo 6. aprila 1941 je Nemčija brez vojne napovedi napadla Jugoslavijo in jo »kaznovala«, ker se je izneverila zavezniškemu paktu s Hitlerjem. Hkrati si je z njenim razbitjem in okupacijo zavarovala hrbet za napad na Sovjetsko zvezo. Slovenijo so razkosali trije zavojevalci. Največji del je zasedla Nemčija in takoj v tem delu uvedla strahovlado. Stopnjevali so jo po Hitlerjevem ukazu v Mariboru: »Napravite mi to deželo zopet nemško«. Za okupatorskimi četami so prišli raznarodovalci s seznamami Slovencev, določenih za izgon iz domovine. Najprej so iz Gorenjske in Štajerske izgnali slovenske razumnike, učitelje, zdravnike, duhovnike, skratka stebre slovenstva. Računali so skladno s starodavno grožnjo: »Udaril bom pastirja in razkropila se bo čreda!«

Načrtovali so pogin naroda v celoti. Hoteli so pregnati 260.000 ali vsakega tretjega Slovenca na zasedenem ozemlju, da bi napravili prostor nemški kolonizaciji. Grožnja uničenja pa je

zanetila iskro upora in zločinski nacistični načrt so le deloma uresničili ter izgnali »le« desetino ljudi. S tovornjaki so prihajali v slovenske vasi in odvažali cele družine v Rajhenburg, tedaj največje preselitveno taborišče v Evropi. Od tam so jih v živinskih vagonih selili na Hrvaško in v Srbijo ter kasneje tudi v Nemčijo, na njihove domove pa naseljevali Nemce.

5.3 STARI PISKER MED OKUPACIJO

Odpor in narodnoosvobodilni boj sta nato terjala nove žrtve. Poleg 60.000 izgnancev in 15.000 vojnih ujetnikov so okupatorji mučili in uničevali 80.000 ljudi po zaporih in 40.000 po taboriščih. Na začetku razmere v Starem piskru še niso bile tako nečloveške in barbarske kot pozneje, ko so se nacisti začeli surovo izživljati nad upornimi partizani in njihovimi simpatizerji. Prvi zaporniki so bili tu namreč samo prehodno, preden so jih premestili v Rajhenburg ter izgnali. Kljub temu so jih zlasti domači, celjski nacisti, poniževali in zasramovali ter gonili na prisilno delo.

Vse pa se je spremenilo, ko se je končal izgon naših ljudi kot prva faza nacistične strahovlade. Z razmahom osvobodilnega gibanja so Stari pisker začeli polniti že poleti in jeseni 1941 z njegovimi pripadniki in sodelavci. Gestapo se je nad njimi nečloveško izživljal. Z zverinskim pretepanjem ter srednjeveškimi mučilnimi metodami jih je hotel zlomiti. Vrhunec ustrahovalnega, nebrzdanega, krvavega nasilja so bili množični poboji talcev.

V stavbi zaporov so bili štirje moški in en ženski oddelek s štirimi skupnimi celicami in devetimi samicami. V skupni celici je bilo 25 in več zapornikov, v samicah pa večkrat tudi do deset. Prostora je bilo torej za okrog 200 ljudi. Ob okupaciji so nacisti dotedanje jetnike, pretežno kriminalce, izpustili in pripravili kaznilnico za zavedne Slovence. Od 22. aprila 1941, ko so privedli prve zapornike iz okolice Celja, do osvoboditve leta 1945 se je število zaprtih gibalo med 300 in 900. V tem času je bilo samo v Starem piskru zaprtih okoli 16.000 jetnikov, 12.000 moških in okoli 4.000 žensk. Zaradi prenatrpanosti Starega piskra so aretirance zapirali še v vojašnico na današnjem Trgu svobode in ko je bila tudi ta prenapolnjena, v kapucinski samostan.

5.4 PRIHOD GESTAPA V SPODNJE ŠTAJERSKO

Gestapo je prišel na bivšo Spodnje Štajersko 14. aprila 1941. Že v naslednjih dveh dneh so se začele aretacije. Ko je okupator zasedel Stari pisker, je vzpostavil tudi drugačen red. Zapore so izpraznili v nekaj dneh. Večino zaprtih, obsojenih v stari Jugoslaviji, so izpustili, le nekaj kriminalcev so odpeljali v graške zapore. Kaznilnica je bila pripravljena za sprejem zavednih Slovencev. Prve aretirance so pripeljali v Stari pisker 22. aprila 1941 iz Šmartnega ob Paki in iz Vojnika, kmalu nato pa še iz Žalca, Velenja in Gornje Savinjske doline. V maju je bilo v zaporih že okoli 700 zavednih ljudi.

5.4.1 MUČENJE TALCEV

Kadar gestapo na zaslišanjih ni mogel iz jetnikov izvleči zahtevanih informacij, se je pričel posluževati najstrašnejših mučenj.

Pretrsljivo jih je opisal dr. Edvard Šerko iz Vranskega v svojem dnevniku »Teror«. Iz njega povzemamo delčke besedila:

»... Dobro sem se držal, čeprav sem hropel. Po kratkem odmoru mi je pristopil gestapovec Kunesch in zahteval, naj se pripognem. Po zadnjici so padali udarci. Žgalo je kakor živ ogenj. Zatisnil sem oči in stisnil zobe. Udarci so padali, padali ... Onesvestil sem se, zdelo se mi je, da sanjam. Pri tem sem čutil, da mi uhaja blato.

Približal se mi je drugi gestapovec in me začel pretepati z bikovko po zadnjici. Nekaj časa prenašam udarce, potem pa na ves glas zavpijem in se zravnjam. Od zadaj pristopi naslednji gestapovec in me spretno spodbije, da padem na hrbet. S težavo vstanem, toda gestapovec me vrže ponovno in obležim. Šele zbodljaj z nožem v zadnjico me dvigne.

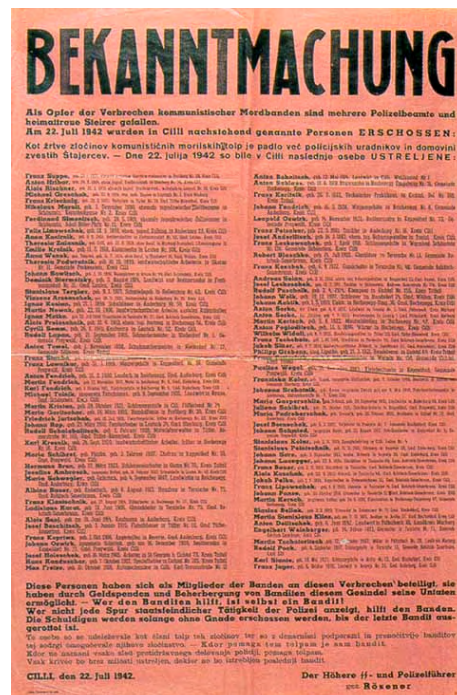
Ko so se gestapovci naveličali te zabave, se je nadaljevalo mučenje z vso besnostjo. Dvigal se je prah, smrdelo je po znoju in blatu. Razlegali so se kriki groze. Kakor hudiči so se sukali med nami gestapovci in nas topli.

Končno mučenje je bilo dviganje iz prsne lege v oporo, desetkrat, petdesetkrat. Kmalu sem omagal in obležal na tleh. Udarci z bikovko me je zopet dvignil.

Na koncu je padlo povelje »Vsi v tek!« Ko sem poskusil teči, se mi je zvrtilo v glavi in telebnil sem za pisalno mizo. Nič več nisem čutil udarcev. Megla me je zajela in blažen občutek me je spreletel. Močili so me z vodo ... Dva zapornika sta me prišla in vlekla po stopnicah. V stražni sobi sem sedel in pričel bruhati ...«

Slika 18: Bikovka talcev

Slika 19: Razglas o poboju

5.5 POBOJI TALCEV

S plakatom o ustreljenih je razvidno, da je bil največji del ustreljenih iz nekdanjega celjskega okraja in revirjev. Te žrtve so padale ne samo v Starem piskru, ampak tudi v Mariboru in po drugih krajih bivše Spodnje Štajerske. Med prvimi žrtvami so bili znani komunisti, skojevci in aktivisti: kurirka pokrajinskega komiteja za severno Slovenijo Ivanka Uranjekova, Slava Klavara, komandant Celjske partizanske čete Franjo Vrunč, sekretar PO OF za Štajersko Slavko Šlander, okrožni sekretar SKOJ in partizan v Pohorski četi Dušan Finžgar ter mnogi drugi.

LEGENDE CELJA – ALI JIH POZNAMO?

Prvo streljanje v Starem piskru je bilo 4. septembra 1941. Kakor pri prvem so tudi pri preostalih petih streljanjih vse na smrt obsojene po navadi že dopoldne stlačili v eno veliko celico. Nato jih je močna straža odpeljala na veliko dvorišče, kjer so jih streljali v skupinah po pet. Po izvršitvi smrtne obsodbe so v vsej naglici krste naložili na kamione in jih takoj odpeljali v krematorij. Najbolj množično streljanje talcev v Starem piskru je bilo 22. julija 1942, ko so v enem dnevu ustrelili 100 talcev, med temi jih je bilo 85 s celjskega območja.

V Starem piskru so streljali talce:

4. septembra 1941 – 10 žrtev

23. junija 1942 – 62 žrtev

7. julija 1942 – 37 žrtev

22. julija 1942 – 100 žrtev

30. julija 1942 – 70 žrtev

15. avgusta 1942 – 95 žrtev

Na dvorišču Starega piskra je padlo 374 žrtev, 325 moških in fantov ter 49 žena in deklet; to je 23,5 % vseh ustreljenih in na njihovih razglasih imenovanih talcev. Med ustreljenimi je bilo 21,8 % delavcev, 29,8 % kvalificiranih delavcev, obrtnikov, pomočnikov in vajencev, 18,5 % nameščencev, 6,3 % trgovcev in gostilničarjev, 5 % rudarjev in 5,2 % drugih. Med 374 ustreljenimi je bilo 49 žensk ali 13,3 %. To število kaže vsa zverstva nacističnega režima na okupirani bivši Spodnji Štajerski.

Na tako strašne kazni ni talcev obsojalo nobeno sodišče. V tem času na Štajerskem ta sploh niso obstajala. Po navodilih gauleiterja in šefa civilne uprave v Spodnji Štajerski dr. Siegfrieda Üiberreihterja, nato SS gruppenführerja in generallajtnanta Erwina Rösenerja, višjega vodje SS in policije v XVIII. vojnem okrožju, je smrtne kazni izrekal komandant varnostne policije oziroma gestapa. Med temi sta se zlasti izživila Otto Lurker, komandant varnostne policije in varnostne službe za Spodnjo Štajersko, ki je januarja 1942 prestavil svoj sedež iz Maribora v Celje, ter Kurt Stagge, SS sturmbannführer in kriminalistični direktor, odgovoren za obešanje v Frankolovem.

O tej nacistični strahovladi v okupirani Štajerski je ohranjenih vrsta dokumentov. Vsako pobijanje posebej so namreč objavljali na krvavo rdečih plakatih z imeni pobitih v nemščini in

slovenščini. Zastráševanje je bil njihov očitni namen. Vedno pa so ga skušali prikazati kot povračilo za kakšno partizansko akcijo, kjer da so izgubili življenje posamezni nemški okupatorji.

**Slika 20: Skupina obsojenk pred usmrtitvijo Slika 21: Skupina talcev pred ustrelitvijo
22. julija 1942**

Skoraj v istem času so nacisti zakrivali na Celjskem podoben množični zločin. Devetega julija 1941 so iz srednjeveškega dvorca Novo Celje v Dobriši vasi pri Žalcu, spremenjenega v umobolnico, odpeljali bolnike v Hartheim pri Linzu, blizu Mauthausna in jih tam pomorili. Preden so jih s plinom usmrtili in zažgali, so jim poruvali zlate zobe. Svojem so poslali pepel s sporočilom, da so umrli nenadoma in so jih zaradi »epidemično-policijskih« razlogov takoj upepelili.

V okviru morilskega programa »uničenja nevrednega življenja« so nacisti tako pomorili 70.723 oseb. Izvajali so osnovno Hitlerjevo načelo iz knjige Mein Kampf, kjer se je skliceval na »humanost« narave, ki da zahteva uničevanje nevrednega življenja, da bi napravilo prostor močnim.

5.6 POSLOVILNA PISMA

Drugi ohranjeni dokumenti so poslovilna pisma slovenskih žrtev. V času od 10. oktobra 1941 do 2. oktobra 1942 so obsojencem namreč dovoljevali, da so svojem napisali poslovilna pisma. Zmotno so menili, da bodo ta odvrčala prebivalstvo od naraščajočega upora. Zgodilo

LEGENDE CELJA – ALI JIH POZNAMO?

se je ravno nasprotno, podžigala so ga, saj so nedolžne žrtve krepile prepričanje o njegovi upravičenosti ter željo po maščevanju. Vseh pisem svojcem niso niti posredovali ter so jih kasneje sploh opustili. Za današnji čas pa ostajajo poslovilna pisma (iz Starega piskra jih je ohranjenih 49) pretresljiv dokument patriotizma naših ljudi iz vseh slojev prebivalstva; njihove pokončnosti in predanosti narodnoosvobodilnemu boju.

Eno izmed bolj znanih pisem je pismo Ivana Acmana iz Šmihela nad Mozirjem. Ivan Acman se je rodil 7. maja 1913 v Šmihelu nad Mozirjem. Bil je napreden kmet. Takoj v začetku vstaje se je vključil v osvobodilno gibanje v rojstnem kraju. Nemci so ga aretirali 12. junija 1942.

Nemci so aretirali tudi njegovo družino. Žena je umrla v koncentracijskem taborišču Auschwitz. Sina in hčerko je skušala ponemčiti nacistična organizacija Lebensborn. Po osvoboditvi sta se vrnila.

Pismo:

V celici 20. junija 1942

Ljuba žena, otroci, sestre, brat in dr.!

Težko so me obremenili tako, da po sedanjih zakonih ni izgleda, da bi se še kdaj videla. Zaupam pa trdno v Boga in Marijo. Če mi je usojeno umreti ne jadikuj. Bog že ve, zakaj nam to trpljenje pošilja. Jaz sem na smrt pripravljen. Prosim le še Tebe odpusti svojemu možu, če te je kdaj žalil. Enako prosim odpuščanja sestri in brata. Molite za blagor moje duše, če zveste, da je ločena od tega posvetnega mojega telesa. Tolaži me zavest, da jaz nisem kriv nobenemu drugemu njegove krute usode in pa da sem kot več nedavno prejel sv. zakramente.

Moja želja je, da postane Ivanček gospodar četudi vem, da bosta še oba preganjana. Odpustita torej svojemu očetu, ki je kot zavedni Slovenec branil pravice svojega naroda in s tem Vaju spravil v tako kruto usodo. Jaz Vas vse iz srca ljubim in nikogar ne sovražim. Oče odpusti jim ...!

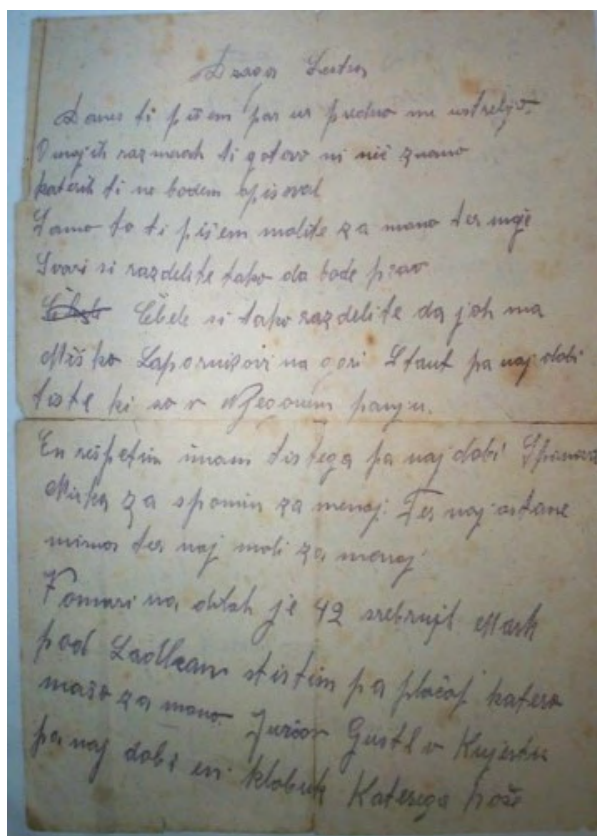
Bodita potolažena.

Bog z Vami ...

Pozdrav od očeta

moža in brata

Janeza

Slika 22: Poslovilno pismo (to ni Acmanovo pismo)

5.7 OSVOBODITEV STAREGA PISKRA

O tem govori Riko Presinger - Žarko: »Odhod ob 19. uri iz Slatine. Vrnitev med 4. in 5. uro zjutraj 15. decembra 1944. Akcija se je morala odvijati v največji tajnosti. Vse druge podrobnosti smo opravljali sproti, odločanje pa je bilo kolektivno. Od Slatine do Celja je približno 7 km po cesti. Tokrat pa smo prehodili gotovo 10 km in to delno po cesti, večji del pa po njivah in travnikih. Nekaj dni prej je tudi snežilo in je tu in tam še ležal na zemlji dodobra premočen sneg. Prispeli smo v bližino Celja. Še nekaj korakov in stali smo pod kostanji pri glavnem vhodu na športnem igrišču Glazije. Ura je bila 22.20 Čas je počasi mineval. Naposled je manjkalo samo še osem minut do druge ure. »Pojdimo«, sem odločno spregovoril. Naši živci so bili napeti kot strune. Čeprav smo bili pripravljeni na vse, smo se nekoliko oddahnili, ko smo uspešno prehodili najtežji del poti. Morali smo namreč tik močne policijske postojanke – ekonomske srednje šole in sedanjega Kajuhovega doma, kjer je bilo

takrat nastanjenih kakih 800 mož nemške žandarmerije. Le še nekaj hitrih korakov smo napravili ob zidu Starega piskra in stali smo pred železnimi vrati. Tu nas je že pričakoval paznik Ivan Grad. Kakor nam je pozneje povedal, ni vzdržal, da bi nas počakal za zaprtimi vrati. Vstopili smo v Stari pisker.«

Ko so vstopili skozi vrata Starega piskra, so takoj razorožili še dva paznika. Eden je bil Slovenec Dosedla, ki je šel takoj s partizani odpirat celice jetnikom. Drugi aktivisti so se napotili aretirat še druge stražarje. Vse stražarje so zbrali v eni sobi.

Določeno je bilo, da je ostal kot službujoči paznik pri telefonu in glavnem vhodu Riko Presinger - Žarko. To je bilo v danem trenutku eno najvažnejših mest. Medtem ko je bil tam Presinger na straži, je bila dvakrat telefonska kontrola, ali je v zaporih vse v redu. Treba se je bilo zbrati in energično odgovoriti v nemškem jeziku. Po drugi kontroli je pretrgal telefonsko žico in telefon odvrigel. V celicah so za aktiviste nastopile težave, ker zaporniki, vsi prestrašeni, niso mogli verjeti, da so v zapore prišli partizani, ki jih bodo osvobodili. Končno so le osvobodjence pripeljali na dvorišče, kjer so se pripravili za pobeg. Vsem rešencem so aktivisti svetovali, naj takoj pohitijo k znanim oz. ljudem, ki jim lahko zaupajo. Nato naj se takoj odpravijo v gozdove, da jih ne bodo prijele nemške zasledovalne patrulje. Kdor ni vedel kam, se je lahko pridružil skupini aktivistov, ki so se po uspešni akciji vračali po isti poti, kot so prišli v mesto. Okrog pete ure zjutraj so prišli k Žvižejevim v Slatino. Od tu je osvobodjence odvedel kurir Jože Lebič na Zavrh nad Šmartnim v Rožni dolini, kjer jih je pričakovala mobilizacijska patrulja. Vsi drugi osvobodjenci so se razšli na razne strani.

V akciji so sodelovali: sekretar komiteja KPS Martin Klančičar - Nande; Riko Presinger - Žarko je bil določen za vodjo skupine, ker je bil najboljši poznavalec mesta; prostovoljno so sodelovali še Jože Zelinka - Očka, Jože Gaber - Brus, Ivan Grobelnik - Ivo in Dominik Lebič - Boris.

Slika 23: Skupina osvoboditeljev

6.0 ZAKLJUČEK

6.1 ANALIZA ANKET

Po opravljenem prvem delu naloge, smo z anketami hoteli potrditi ali ovreči naše hipoteze in predvidevanja. Analiza anket je pokazala naslednje rezultate. Po izpolnjenih anketah (135), smo prišli do naslednjih rezultatov. Analiza anket je pokazala, da smo se zmotili v štirih od enajstih hipotez. Naša prva hipoteza je bila, da vsaj polovica vprašanih pozna Hermana II. Celjskega.

Hipotezo smo potrdili s 79% pravih odgovorov vprašanih. Napačnih pa je bilo 21% odgovorov.

Druga hipoteza je bila, da vsi poznajo obdobje, v katerem je živel Herman II. Celjski. To hipotezo smo potrdili s 55% pravih odgovori. Napačnih je bilo 45% odgovorov.

Tretja hipoteza je bila, da vsi poznajo eno obeležje, ki spominja na osebo Hermana II. Celjskega. Ta hipoteza se je pokazala kot nepravilna, saj so z odgovorom, ki je ustrezal naši hipotezi odgovorilo 43 % vprašanih.

Četrta hipoteza je bila, da vsaj polovica zna navesti en vir podatkov o Hermanu II. Celjskem. Ta domneva se je potrdila s 60 % pravih odgovorov. Napačnih odgovorov je bilo 40 %.

Pri naslednji temi o kugi v Celju, smo postavili štiri hipoteze. Tudi pri teh hipotezah smo izhajali iz vsaj 50 % pritrdilnega odgovora, da je hipoteza bila potrjena.

Prva hipoteza je predpostavljala, da polovica vprašanih ve, kaj je kuga. To hipotezo smo potrdili s 74 % pravih odgovorov. Napačnih pa je bilo 26 %.

Druga hipoteza pri tej temi je bila, da jih vsaj polovica ne ve, kdaj je v Celju razsajala kuga. Ta hipoteza se je potrdila z največjim procentom, saj kar 86 % vprašanih ni znalo časovno umestiti kuge.

Tretja hipoteza je temeljila na predhodnih dveh in je predvidevala, da vprašani ne bodo poznali nobenega znamenja, ki spominja na kugo. To hipotezo smo lahko potrdili s 66% odgovori, ki so pokazali, da vprašani ne poznajo nobenega znamenja.

Četrta hipoteza je bila, da bodo znali navesti vsaj en vir, iz katerega so dobili podatke. Večina anketirancev je slabo ali narobe razumela vprašanje, zato so bili pridobljeni podatki neuporabni za analizo oz. potrditev hipoteze.

Tretja tema je bila Stari pisker. Tu smo imeli samo tri hipoteze, ker je že sam Stari pisker obeležje.

Prva hipoteza je bila, da vsaj polovica vprašanih ve, kaj je Stari pisker in kje se nahaja. Na naše nemalo presenečenje je samo 29 % vprašanih odgovorilo pritrdilno, 71 % pa jih ni vedelo odgovora in je zato naša hipoteza bila ovržena.

Druga hipoteza je bila, da vsaj polovica ne bo vedela, v katero obdobje naj uvrstijo najmračnejše obdobje Starega piskra. Ta hipoteza je bila pravilna, saj je samo 15% vprašanih znalo časovno umestiti to obdobje.

Tretja hipoteza je bila ovržena, saj so rezultati ankete pokazali, da je samo 22% vprašanih znalo navesti en vir.

6.2 OCENA RAZISKOVALCEV

Po opravljenem delu smo prišli do za nas zanimivih zaključkov. V prvi vrsti se pri izbrani populaciji anketirancev jasno kaže, da obravnavane »legende« niso tako legendarne. Iz anket je razvidno, da osebo in dogodek učenci še prepoznajo, težave imajo pri časovni umestitvi. Kot zelo slabo pa se je pokazalo znanje o polpretekli dobi. Na podlagi zbranega gradiva bi bilo smiselno obravnavanje »legend« razširiti in aktualizirati, tako v šoli kot tudi v javnih občilih.

Sklep naše naloge je, da mladi Celjani v večini svoje legende slabo poznajo. Da bi ta sklep obdržal verodostojnost, bi bilo smiselno, da bi raziskavo razširili na večje število učencev (npr. vse OŠ v Celju). Nehote se nam poraja vprašanje zastopanosti lokalne zgodovine v učnem načrtu za zgodovino v OŠ.

7.0 VIRI IN LITERATURA

1. <http://sicl.bizland.com/prof/rac/letniki/99/benok/stran2.html>
2. <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1997/kocbek/Celjski/HerII.htm>
3. <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1997/kocbek/Celjski/Cg1.htm>
4. <http://www.ce.sik.si/friderik2.htm>
5. <http://www2.arnes.si/~gngjvege1s/TIMKO/t0001/happy/myweb6/POSPROC.htm>
6. http://www.os-brusnice.si/Rastoca_knjiga/Pleterje.htm
7. http://metuzalem.ultra.si/~gregork/stran_celjski.htm
8. <http://www.marginalija.si/cbl/dolgiOpis.asp?OsebeID=224>
9. <http://sevnica.sdm-si.org/images/politik%20sem%20pa%20kaj/hermandrugi.jpg>
10. <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1997/kocbek/Celjski/HerII.htm>
11. <http://www.hervardi.com/nikopolje.php>
12. <http://www.dobrojutro.net/index.php?stran=arhiv&tip=12&id=3178>
13. <http://www.kocevje.si/fridver.htm>
14. http://www.slo-zeleznice.si/sl/notranji_promet/izleti/ponudba_izletov/celje_in_celjski_grofje/
15. www.redovi.rkc.si/lazaristi
16. http://www2.arnes.si/~cemnzc/SLO_index.html
17. Celje princes in Europe, Avtor: Grdina Igor
18. Celjski knezi v Evropi, Avtor: Grdina Igor
19. Nemški viteški liriki s slovenskih tal, Avtor: Janko Anton
20. Žovnek in Žovneški, Avtor: Kralj Franc
21. Ignac Orožen: Celska kronika. Celje: Julius Jeretin, 1854
22. Janko Orožen: Zgodovina Celja in okolice. Celje: Kulturna družba Celja, 1971
23. . Marica Marolt, Alenka Radšel-Medvešek: Infekcijske bolezni. Ljubljana: Tangram, 1992
24. Milan Ževart in Stane Terčak, *Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih*, (Maribor: Založba Obzorja Maribor, 1965), str.256, 257
25. Franček Brglez, dr Ivan Komelj, Janko Liška, *Stari pisker*, (Ljubljana: Komunist Ljubljana, 1980)
26. Lado Pohar, *Celjski Stari pisker*, (Ljubljana: Glavni odbor ZZB NOB Slovenije, 2004)
27. Dr. Janez Cvirn, Vinko Skale: Celje. Celje: Gorenski tisk, 1999

7.1 SEZNAM SLIK

<u>Slika 1: Stari grad</u>	7
<u>Slika 2: Ščit Ulrika II</u>	9
<u>Slika 3: Friderik II</u>	11
<u>Slika 4: Upodobitev Herman Celjskega II</u>	13
<u>Slika 5: Grof Herman Celjski (na desni) v boju na turnirju v Konstanzi 1415. leta. Na ščitu se vidi grb celjskih grofov.</u>	15
<u>Slika 6: Podgana(eden od prenašalcev).</u>	17
<u>Slika 7: Kojot(eden od prenašalcev).</u>	17
<u>Slika 8: Slika Celja nekoč.</u>	19
<u>Slika 9: Celje danes.</u>	19
<u>Slika 10: Slomškova kapela v domu Sv. Jožefa.</u>	20
<u>Slika 11: Cerkev Sv. Jožefa.</u>	20
<u>Slika 12:Notranjost cerkve.</u>	20
<u>Slika 13:Dom in cerkev Sv. Jožefa.</u>	20
<u>Slika 14:Slomškova kapela v domu.</u>	20
<u>Slika 15:Dom in cerkev.</u>	20
<u>Slika 16:Dvorana v domu Sv. Jožefa</u>	21
<u>Slika 17:Križ pred domom</u>	21
<u>Slika 18: Bikovka</u> <u>Slika 19: Razglas o poboju talcev</u>	25
<u>Slika 20: Skupina obsojenk pred usmrtitvijo</u> <u>Slika 21: Skupina talcev pred ustrelitvijo</u> <u>22. julija 1942</u>	27
<u>Slika 22: Poslovilno pismo (to ni Acmanovo pismo)</u>	29
<u>Slika 23: Skupina osvoboditeljev</u>	31

PRILOGA: Anketa

ANKETA

Spoštovani sošolec, sošolka.

Učenci Andraž Nendl, Luka Hrastnik in Anže Koren smo si v okviru dejavnosti »Mladi za Celje« za cilj raziskovalne naloge izbrali temo »Celjske legende – ali jih poznamo?«. Naše raziskovalno področje zajema tri »legende« Celja. Prva je legendarna oseba, in sicer Herman II. Celjski. Drugo področje je legenda o kugi in njena razširjenost na področju mesta Celja in tretja legenda je »Celjski pisnik«. S pomočjo ankete želimo potrditi ali ovreči naše hipoteze, in sicer, ali učenci III. OŠ Celje poznate te »legende«, v katero zgodovinsko obdobje jih uvrščate, ali poznate še kakšno znamenitost/osebo povezano z legendo in od kod vam podatki.

Prosim, pišite kratke in jedrnate odgovore. Hvala.

p.s.

Za lažjo obdelavo podatkov, vas prosimo da na črto napišete, kateri razred obiskujete (7.,8.,9.): _____

1. HERMAN II. CELJSKI:

a) Kdo je bil Herman II. Celjski?

b) V katerem času je živel (zgodovinsko obdobje, letnice ...)

c) Kaj danes v Celju spominja na to osebo?

č) Kako si spoznal/la Hermana II. Celjskega (šola, knjige, muzej. itd.)?

OBRNI!

LEGENDE CELJA – ALI JIH POZNAMO?

2. KUGA V CELJU:

- a) Ali veš, kaj je kuga?
- b) Mogoče veš, kdaj je razsajala po Celju (stoletje, obdobje ...)?
- c) Poznaš kakšno obeležje, ki je bilo postavljeno v spomin (cerkev, znamenje ...)?
- č) Če so odgovori na a, b, c pozitivni, napiši, od kod to veš?

3. STARI PISKER:

- a) Kaj je Stari pisker in kje se nahaja?
- b) V kateri čas bi umestil najtemnejše čase Starega piskra?
- c) Kje si dobil/a podatke o njem?

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje in izpolnjeno anketo.